

БУТИ ЛЮДИНОЮ: СОЦІАЛЬНА ІСТОРІЯ ЮГОСЛАВІЇ У ТВОРЧОСТІ ІВО АНДРИЧА

Життя країни – це віддзеркалення життя її народу. Кожна пересічна особистість вервечкою нашарувань закономірностей буття творить долі країн. Але іноді шлях однієї єдиної людини, мов крізь призму, змальовує нам кинутий жереб цілих націй, великих держав. Це провидіння, що вкотре засвідчує мало відчутний, але достоту нерозривний зв'язок між конкретним індивідом і народом загалом.

«...З глибин теплового Адріатичного моря піднялися доісторичні рептилії. Та так і залишилися лежати під променями, вигріваючи на сонці свої старезні панцири. Згодом люди спорудили на них міста і селища. І всю цю мальовничу гряду островів, – а їх тут більше тисячі! – назвали Хорватією» [3, с. 40]. Саме із приморською Хорватією часто пов'язують діяльність і творчість воістину видатного прозаїка, есеїста, дипломата, лауреата Нобелівської премії в галузі літератури Іво Андрича. Хоча хорватом він був лише за походженням, головну увагу приділяв Боснії [3, с. 40].

Іво Андрич – народився 9 жовтня 1892 року в невеличкому селищі Долац. Дитинство і юність Іво пов'язані зі стародавніми містами Боснії – Травником, Вишеградом, Сараєвом. Сувора земля рідних місць, її кам'янисті і безлюдні стежки назавжди залишилися в його пам'яті, він надзвичайно гостро відчував свою прив'язаність до рідного краю упродовж усього свого життя [4].

Юність Андрича співпала з піднесенням національно-патріотичного руху на Балканах. Андрич брав участь у діяльності молодіжної організації, яка боролася за визволення регіону від австро-угорської залежності. За такі погляди отримав кількарічне ув'язнення. Майже одразу після звільнення, активну громадську діяльність замінює на літературну. У 1917 р. Андрич став одним із засновників журналу «Літературний південь» [4]. Перші дві книги Андрича «Ex Ponto» і «Nemirgi» вийшли у 1918 р. і 1920 р. У цей же час він підготував і, згодом, захистив докторську дисертацію на тему «Розвиток духовного життя у Боснії під впливом турецького панування».

1920–30-і роки – новий етап у житті Іво Андрича. Він пішов на дипломатичну службу, займав різноманітні пости у Бухаресті, Римі, Женеві та Берліні. Тривалий час перебуваючи далеко від батьківщини, Андрич не забував про рідну Боснію. Не залишав він і літературної діяльності. У 1924 р. вийшов друком перший том оповідок Іво Андрича, а в 1936 р. – другий [4]. Дія оповідань Андрича відбувається у Боснії в роки турецького панування й австрійської окупації, що прийшла йому на зміну у 1878 р. [2, с. 135]. Андрич показав себе великим знавцем глибин людської душі, літописцем народної долі. В оповіданнях тих років

майстерно відтворена атмосфера настороженості і страху, яка панує у поневоленій і завмерлій у своєму трагізмі Боснії. Андрич широко використовує легенди і перекази, розглядаючи їх як життєво достовірні свідчення минулого [1, с. 258].

У 30-х роках ХХ ст. Іво Андрича обрали дійсним членом Сербської академії наук, Югославської академії наук і мистецтв в Загребі та Словенської академії наук і мистецтв [4]. Друга світова війна застала Андрича за межами Югославії. Він залишив службу і повернувся на Батьківщину, усю війну перебуваючи в окупованому Белграді, жив самотою, відмовився співпрацювати з окупантами, не публікувався, багато працював. У 1945 р. після тривалої перерви з'явилися його романи «Травницька хроніка», «Міст на Дрині», «Панночка». Дивує постійність Андрича: від першого оповідання, опублікованого в 1919 р., і до романів, створених у найтрагічніші роки фашистської окупації. Наскрізною темою його творчості залишається історія Боснії [4].

Твори пана Іво – це часто звернення до часів і подій, в яких автор не жив, але котрі близькі його народу, і пам'ять про які передається на генетичному рівні. Це яскравий приклад того, наскільки нестабільним і суперечливим є світ: османське поневолення, австрійська підконтрольність, хорвато-сербо-словенська «королівська надія», комуністична Югославія і особа, що пережила, пройшла увесь цей буремний шлях, залишившись людиною, що безмежно любила свій край. І доречним підтвердженням цьому стали слова з промови Андрича, виголошеної 1961 р. з нагоди отримання Нобелівської премії: «Тільки-но народившись, людина виявляється кинутою в океан буття. Потрібно пливати. Існувати. Бути вірним собі. Витримати атмосферний тиск навколишнього, всі зіткнення, свої та чужі непередбачені та непередбачувані вчинки, які часто перевищують міру наших сил. І більше того – витримати і свої думки про все це. Одним словом – бути людиною!» [4].

Важко бачити як час, з усіма своїми змінами (на краще чи на гірше), проходить повз, але ще важче коли він, той час, забирає тебе із собою і змушує йти непростим шляхом пліч-о-пліч усім тим змінам, відчуваючи їх на собі. Життєвий шлях Іво Андрича прикладно демонструє те, як кардинально й швидко, в тривалості одного покоління, змінюються людські життя, існування націй, що торують свій шлях до самовизначення і в результаті – самостійності.

Список використаних джерел:

1. Андрич Іво. Мост на Дрыне. – Москва : Правда, 1985. – 478 с.
2. Андрич Іво. Травницькая хроника. Консульские времена. – Москва : Просвет, 1987. – 435 с.
3. Роздобудько І. Мандрівки без сенсу й моралі. – К. : Нора-Друк, 2011. – 192 с.
4. Рокаш О. Іво Андрич – біографія [Електронний ресурс]. – Режим

доступу : <http://www.ukrcenter.com>. – Назва з екрана.